

**ФИЛОЛОШКО УМЕТНИЧКИ
ФАКУЛТЕТ - КРАГУЈЕВАЦ**

ПРИМЉЕНО: 18. 4. 2022			
Орг. јед.	Број	Прилог	Вредности
01	1190		

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Наставно-научно веће Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 23.03.2022. године (Одлука број 01-918), предложило нас је, а Веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 13.04.2022. године (Одлука број IV-02-274/16) именовало нас је у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* кандидаткиње **Светлане Стевановић**. Захваљујући на поверењу, Наставно-научном већу Одсека за филологију подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1 Опис докторске дисертације

Дисертација има укупно 198 страница текста прореда (1) и садржи следеће формалне сегменте: Наслов (на српском и енглеском језику), Идентификациону страницу докторске дисертације, Захвалницу Резиме и Кључне речи (на српском и енглеском језику), Садржај, 1. Увод (стр. 1–4), 2. Мексичка револуција и њен одјек у књижевности током прве половине XX века (стр. 4–33), 3. Савремене књижевне тенденције у Хиспанској Америци од друге половине XX века: ревизија Мексичке револуције (стр. 34–65), 4. Емилијано Сапата између историје и мита (стр. 66–95), 5. Слика Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције (95–181), 6. Закључак (стр. 182–184), 7. Литература (стр. 185–198). Поглавља 2, 3, 4, 5. подељена су тематски на више потпоглавља.

1. **Увод** – У уводном поглављу докторске дисертације *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције*, кандидаткиња представља предмет докторске дисертације, наводи корпус примарне литературе и образлаже разлоге за избор примарне литературе. Критеријум одабира је присуство лика Емилијана Сапате у романима мексичких аутора од времена Мексичке револуције до данас. Међу примарном литературом, стога, налази се седам романа у којима Емилијано Сапата заузима истакнуто место и четири романа у којима је његова улога споредна: *Јужњачки Атила* Алфонса Лопеса Итуартеа, *Злочини сапатизма* Антонија Дамаса Мелгареха, *Земља* Грегорија Лопеса и Фуентеса, *Стара чета* Франсиска Луиса Уркиса, *Црна Ангустијас* Франсиска Рохаса Гонсалеса, *Лака ствар* Пака Игнасија Таиба II, *Емилијано* Алехандра Ињига, *Сапата* Педре Анхела Палоуа, *Умрети на ногама* Педре Х. Фернандеса, *Мадеро други* Игнасија Солареса и *Албум Амаде Дијас* Рикарда Ороска. Објашњава се да ће романи бити груписани хронолошки и да прате развојни пут лика Емилијана Сапате од 1913. године до данашњих дана, односно до 2019. године. У складу са том хронологијом наглашава се и теоријско-методолошки оквир који ће у дисертацији бити коришћен за анализу романа у зависности од периода у коме романи настају. У наставку се јасно наводе циљеви дисертације.

Такође, у уводном поглављу кандидаткиња се осврће на досадашње студије о лику Емилијана Сапате у књижевности, те наводи недостатак преиспитивања романескне обраде Сапатиног лика. Истиче да у досадашњим студијама на глобалном нивоу изостаје компаративна анализа романа о Сапати, чиме се указује на недостатак систематских студија које прате развој књижевног лика Сапате.

2. Мексичка револуција и њен одјек у књижевности током прве половине XX века – друго поглавље дисертације подељено је на два већа потпоглавља: 2.1. Мексичка револуција: уводне напомене и 2.2. Роман о мексичкој револуцији, која су додатно издељена на више мањих потпоглавља у складу са тематиком. С обзиром на то да је роман о мексичкој револуцији изникло из сложеног друштвено-политичког феномена какав је Мексичка револуција, пре дефинисања самог романа о мексичкој револуцији, кандидаткиња је представила дати феномен са историјске тачке гледишта, уз нарочито истицање улоге коју је Емилијано Сапата одиграо у Мексичкој револуцији. Кандидаткиња структуром поглавља јасно указује на важност Мексичке револуције у историји Мексика, разјашњава њену друштвено-политичку димензију, издваја кључне аспекте и упућује на утицај који је овај историјски догађај имао на уметност, па и књижевност, уз посебан нагласак на роман о мексичкој револуцији.

У поглављу Мексичка револуција: уводне напомене кандидаткиња, реферишући на релевантне историчаре мексичке револуције, опсежно, а ипак и концизно, представља важне догађаје и аспекте сложеног феномена Мексичке револуције. Иако је у питању комплексан историјски догађај који се често противречно тумачи, кандидаткиња вешто бира и износи релевантне податке потребне за његово разумевање, а самим тим и разумевање романа који приповедају о овом историјском догађају. Нарочито се истиче разједињеност револуционарних фракција услед опречних идеолошких позиција њених вођа. Кандидаткиња тумачи узроке Мексичке револуције, затим представља вође различитих фракција у различитим периодима, као и крај и друштвено-политичку ситуацију након револуције. Нарочито указује на домете револуционарне идеологије која ће након револуције бити коришћена у различите сврхе. Кандидаткиња такође наглашава актуелност Мексичке револуције наводећи да се мексички државници већ више од једног века позивају на концепт „револуције” иако из противних позиција. Кандидаткиња закључује да се властодршци у Мексику проглашавају наследницима идеја које су изнедриле вође револуције, при чему се као кључни допринос овог историјског догађаја истиче то што је ослободила скривене снаге мексичког колектива који је „вековима таворио у анонимности“. Даљим читањем дисертације показује се да су оваква историјска тумачења адекватна подлога за каснију анализу романа.

2.2. Роман о мексичкој револуцији – У дефинисању романа о мексичкој револуцији Светлана Стевановић држи се студија и запажања релевантних теоретичара и историчара књижевности, као што су Макс Ауб, Антонио Кастро Леал, Еухенио Танг Родригес, Сејмор Ментон, Марија Паул Аранс, Адалберт Десо, Џон Ратерфорд и др. Кандидаткиња полази од тога да је Мексичка револуција сложени феномен који је утицао на различите форме уметности и књижевности, а што се ће одразити на сложени приказ револуције и теоретску сложеност дефиниције романа о мексичкој револуцији. Упркос њеној сложености, кандидаткиња прави преглед различитих дефиниција ове подврсте романа и износи прихваћене одлике. Нарочито је занимљиво њено оригинално повезивање овог романа са Хобсбеновом концепцијом „измишљања традиције”. Након прегледа и расправе о дефиницијама и одликама овог романа кандидаткиња наводи да је за потребе дисертације најадекватнији термин „романи са темом мексичке револуције”, који се касније доследно употребљава у анализи корпуса.

Треба истаћи и потпоглавље Класификација романа о мексичкој револуцији у коме кандидаткиња прецизно наводи класификације и хронологију романа са темом мексичке револуције од првих романа до романа у XXI веку, истичући, притом, да је роман о мексичкој револуцији у другој половини XX века еволуирао у нови историјски роман који ће критички преиспитивати Мексичку револуцију. У XXI веку, у тренутку стогодишњице од овог историјског догађаја, објављен је већи број романа са овом темом, што показује да расправа о остварењу револуционарних идеала траје и дан данас у Мексику.

У једном потпоглављу кандидаткиња расправља о документарности и објективности романа о мексичкој револуцији, те концепту историографске истине, полазећи од позиција самих аутора романа – учесника и/или сведока саме револуције. Затим се осврће на слику револуције у самим романима, питање глорификације револуционарних вођа и односа слике револуције према националном идентитету Мексика. Тумаче се питања песимистичног приступа аутора романа, колективног сећања народа, идеологије обнове друштва, заговарања јединства, итд. У потпоглављу посвећеном разматрању романескне слике јунака Мексичке револуције у романима ауторка полази од архетипа, те тумачи начине представљања јунака, реализам и натурализам у приказу, давање гласа онима којих нема у званичном историографском дискурсу, насиље, анимализацију ликова, место жене, митску слику вођа створену након њихове смрти, њихову амбивалентну природу, недовољну психолошку продубљеност ликова, и сл. Сви наведени елементи биће доследно и адекватно примењени у аналитичком делу дисертације.

3. Савремене књижевне тенденције у Хиспанској Америци од друге половине XX века: ревизија Мексичке револуције – Кандидаткиња полази од става да током седамдесетих и осамдесетих година прошлог века у хиспаноамеричкој књижевности долази до појаве низа нових подврста романа и књижевних токова који се међусобно прожимају.

Кандидаткиња прави детаљан преглед теорије новог историјског и новог детективног романа, с обзиром на то да у делима која припадају овој подврсти долази до осврта на тему Мексичке револуције и то из критичке позиције, при чему писци теже превазилажењу документарно-реалистичког поступка који је био карактеристичан за романе писане у периоду прве половине XX века, а надасве за романе о мексичкој револуцији. Поред тога, пажњу је посветила и одликама књижевне генерације Crack имајући у виду да је један од њених зачетника, Педро Анхел Палоу, уједно и један од аутора који се баве преиспитивањем револуционарног периода и улоге коју је мексички револуционар Емилијано Сапата одиграо у истом. Анализом ових књижевних тенденција сагледала је одлике на основу којих се исте преплићу.

Светлана Стевановић нови историјски роман у Хиспанској Америци дефинише према студијама Фернанда Аинсе, Сејмора Ментона, Марије Кристине Понс, Магдалене Перковске, Амалије Пулгарин, Хуана Хосеа Баријентоса. У питању је прва опсежна студија одлика новог историјског романа у хиспаноамеричким оквирима у нашој средини. Ради представљања новог историјског романа, кандидаткиња полази од тога да се он одликује другачијим или новим приступом историји који се налази уско повезан са новом концепцијом историје за коју се залажу заступници такозваног новог историзма. Стога, да би указала на промене до којих током XX века долази на пољу историографије, кандидаткиња се осврнула на ставове нових историчара међу којима се истичу Ђовани Леви, Џим Шарп, Пол Вејн, Питер Берк, Хејден Вајт.

Такође, кандидаткиња адекватно доводи у везу нови историјски роман у Хиспанској Америци са концептима историографске метафикције и постмодерног

историјског романа, следећи, пре свега, теорије Линде Хачион и Брајана Мекхејла. Посебно је указала да је прожимање постмодернистичких тумачења са тумачењима хиспаноамеричких теоретичара видљиво на основу одлика које и једни и други издвајају приликом дефинисања ове нове тенденције. Неке од одлика које издвајају како хиспаноамерички теоретичари новог историјског романа, тако и теоретичари постмодерног историјског романа или историографске метафикције јесу промишљање, поновно ишчитавање, исписивање и проблематизација прошлости из перспективе садашњости.

Посебну пажњу кандидаткиња је посветила осврту на протагонисте новог историјског романа, позивајући се на став Сејмора Ментона који сматра да је за нови историјски роман кључно присуство историјског протагонисте чија судбина се, у складу са настојањима новог историјског романа, подвргава преиспитивању. Кандидаткиња се ослања и на ставове Мекхејла (1987) који је запазио да се писци најчешће одлучују за високо симболичне историјске личности које изазивају моменталне позитивне или негативне асоцијације. Ради се о личностима за које се везује одређена идеја, или боље речено одређени стереотипи по којима их је могуће јасно разврстати у групу позитивних или негативних карактера.

Као посебно важно, издваја се кандидаткињино указивање да се у новом историјском роману дијалог успоставља не само са историјским текстовима, већ и са романом о мексичкој револуцији, услед чега је она размотрила везу која постоји између ова два књижевна тока, као и технике које су приметне у роману о мексичкој револуцији, а које се даље развијају у новом историјском роману.

4. Емилијано Сапата између историје и мита – У наредној великој тематској целини кандидаткиња се бави односом историје и мита, и местом које лик Емилијана Сапате заузима на историјском и митском плану. То је поглавље у коме Светлана Стевановић истражује и расправља о миту, митском јунаку и његовим одликама, пре свега на основу одредница Карла Густава Јунга.

Емилијана Сапату кандидаткиња ситуира између историје и мита, ослањајући се на већ постојећа истраживања која се баве датом темом, у првом реду на разматрања Салвадора Руеде Смитерса и Семјуела Брунка. Пажњу усмерава према дефинисању мита и његове повезаности са доминантним идеологијама, приликом чега се ослања на ставове Луја Алтисера, Фредерика Џејмсона, Клода Леви Строса, Ролана Барта, Михаила Ђурића, Љиљане Рајшић и др. Адекватно закључује да су револуционарне околности погодне за стварање митова будући да је митолошка структура ваљана за изградњу новог друштвеног поретка који би требало да изникне из револуционарних побуна.

Кандидаткиња затим показује како се од историјског револуционара Сапате ствара мит о праведном јунаку који се бори за права унесрећених и маргинализованих сељака и који је био спреман да страда за идеале. Овај мит, како показује на основу истраживања, створили су постреволуционарни режими током двадесетих година прошлог века како би се прогласили његовим наследницима. Сапатино постојање тиме је сведено на пуко залагање за аграрну реформу у Мексику, чиме су постреволуционарни режими поједноставили његова настојања. Кандидаткиња закључује да је дато поједностављивање било нужно за формирање митске јуначке слике с обзиром на то да мит не трпи контрадикторности. Као митски јунак Сапата је постао изједначен са Исусом Христом, када је реч о хришћанској терминологији, као и са Кецалкоатлом, када је реч о прехиспанским традицијама. Другим речима, поистовећен је са спаситељем. Кандидаткиња такође на занимљив начин повезује митског Сапату са примером

послушног тела у оном смислу у ком га дефинише Мишел Фуко у студији *Надзирати и кажњавати*.

5. Слика Емилијана Сапате у романима са темом мексичке револуције

Аналитичко поглавље дисертације насловљено је **Слика Емилијана Сапате у романима са темом мексичке револуције** и подељено је на три веће целине, даље издељене на мања потпоглавља.

У поглављу **5.1. Емилијано Сапата у романима *Јужњачки Атила* и *Злочини сапатизма*** кандидаткиња, полазећи од идеје да су писци романа о мексичкој револуцији били друштвено ангажовани појединци, указује да је на виђење Емилијана Сапате у романима који су настали током његовог живота утицала снажна антисапатистичка кампања до које је дошло у Мексико Ситију. Како пажљиво образлаже, антисапатистичку кампању спроводили су политичари, песници, филмски продуценти, као и новинари који су међу првима Емилијану Сапату наденули надимак Атила. Сви они били су или порфиристички оријентисани или су пак заступали интересе других револуционарних вођа, као што су Франсиско Мадеро и Викторијано Уерта. С тим у вези, кандидаткиња је закључила да је на писце који стварају у овом периоду утицао новински дискурс и слика која је о јужњачком револуционару била изграђена у истом. Поред новинског дискурса на виђење Емилијана Сапате у овим романима утицали су стереотипи и предрасуде које је градско становништво имало у погледу на домородачко које је чинило добар део сапатистичких одреда и које је у урбаном подручју у ком писци стварају сматрано симболом заосталости и примитивности.

Овим путем кандидаткиња указује на илузорност једне од кључних одлика коју теоретичари наводе приликом анализе романа о мексичкој револуцији: њихов документарни и објективни карактер. Прва дела о Сапату показала су да су на начин на који су писци представљали Мексичку револуцију и револуционаре утицали порекло, друштвено-политичке околности у којима су писали, као и њихова идеолошка опредељеност, што ће се потврдити и приликом анализе романа из друге групе.

Лопес Итуарте, аутор романа *Јужњачки Атила*, био је антисапатистички новинар, интелектуалац из градске средине Мексика, те је у свом роману овековечио начин на који је градско становништво посматрало Сапату. Сапата је у овом роману додељена улога Атиле, добро познатог симбола окрутности, услед чега дејствује као антијунак, варварин коме је крв дража од дијалога и који је неспособан за цивилизован начин преговарања. На тај начин овај писац негативно вреднује лик Емилијана Сапате са ширим циљем унижавања његових револуционарних настојања која су у супротности са идеологијом самог аутора. Овај писац изградио је романескну слику о Емилијану Сапату на темељу бинарних опозиција између цивилизације и варварства, при чему је као варварски фактор у мексичком друштву означен сапатистички одред на чијем челу је био вођа којим су управљали примитивни, животињски нагони. Стога кандидаткиња закључује да се приликом представљања овог револуционара Лопес Итуарте служи анимализацијом за којом су посезали писци романа о мексичкој револуцији у жељи да револуционаре прикажу као насилна и безумна бића која се воде својим идом. Анализирајући лик Емилијана Сапате као рушилачке силе вођене нагонима долази до запажања да овог лика одликују карактеристике варварина о којима говори Цветан Тодоров у *Страху од варвара*. Након анализе кандидаткиња закључује да је, приписујући му улогу варварина, Лопес Итуарте приказао Емилијана Сапату као заступника дионизијског животног принципа и опортунисту ком је сопствена добит на првом месту.

У складу са детерминизмом као једном од основних одлика романа о мексичкој револуцији кандидаткиња је показала да је карактер лика Емилијана Сапате у романима

који су писани током његовог живота условљен како историјским околностима у којима је стасавао, хабитатом, тако и друштвом у ком се кретао. Јужњачки револуционар представљен је као лик који насељава мрачне просторе, превасходно пећине, што га заправо чини заслепљеним човеком из Платоновог мита о пећини, како закључује кандидаткиња. Питање утицаја окружења на лик Емилијана Сапате показало се значајним нарочито приликом анализе дела Антонија Мелгареха *Злочини сапатизма*. Мелгарехо приказује Сапату као крвника, али истовремено и трага за разлозима који су довели до његовог нечовечног поступања сматрајући да се исти крију у лошим условима живота и средини која га је окруживала. Стога је у његовом роману присутно успостављање дистанце између Сапате и сапатизма, на основу чега кандидаткиња долази до закључка да Мелгарехо ствара слику о мексичком револуционару као о немоћном бићу које потпада под утицај својих зверски настројених сабораца, што унижава виђење овог револуционара као појединца који би у догледној будућности могао да руководи државом.

Будући да је зверски и злочиначки аспект лика Емилијана Сапате истакнут у насловима романа Лопеса Итуартеа и Мелгареха, посебну пажњу кандидаткиња ја посветила анализи значаја паратекстуалних елемената (налова, подналова, илустрација). Анализирајући ове елементе дошла је до закључка да они у романима врше двоструку функцију: покрећу одређени хоризонт очекивања код читалачког тела унапред формирајући њихово виђење лика Емилијана Сапате и упућују на исповедни карактер посредством ког романописци настоје да утемеље своја дела као објективна и веродостојна, будући да се на основу ових критеријума одређивала њихова књижевно-уметничка вредност.

5.2. Преобликовање слике Емилијана Сапате у романима *Земља, Стара чета* и *Црна Аугустијас* – у целини подељеној на четири потпоглавља кандидаткиња детаљно анализира романи који су настали у периоду када је роман о мексичкој револуцији био у зениту. Међутим, упркос великом броју дела који је написан у периоду тридесетих и четрдесетих година прошлог века, на основу корпуса обухваћеног у докторској дисертацији показало се да лик Емилијана Сапате није изазвао нарочиту пажњу тадашњих писаца. Кандидаткиња солидном анализом показује да је фигура овог револуционара присутна на истакнутији начин само у роману Грегорија Лопеса и Фуентеса, док му је у осталим делима посвећена делимична пажња. Ова незаинтересованост писаца за претакање судбине Емилијана Сапате у књижевни дискурс, како је у дисертацији закључено, произашла је из вишеструких разлога: протагониста ових романа је или колектив или сама Мексичка револуција, услед чега се вредновање индивидуалних судбина занемарује; писци нису били заговорници сапатистичког програма, већ су припадали конституционалистичкој струји на чијем челу је био Венустијано Каранса који се сматра одговорним за смрт Емилијана Сапате; писци су интелектуалци, припадници малобројне елите, буржуји који нису имали прилику да ступе у директан контакт са вођом јужњачке фракције Мексичке револуције, услед чега је овај за њих представљао непознаницу; након смрти и окончања револуционарних превирања Емилијано Сапата постао је искључиво синоним за аграрну реформу. Кандидаткиња показује да су у постреволуционарном периоду субверзивна значења која су се доводила у везу са Сапатам била потиснута, услед чега је овај револуционар изгубио статус Атиле, насилног, али и интригантног човека, а самим тим није представљао ни погодан материјал за романескно ткиво, будући да као борац за права сељака није будио пажњу читалачке публике. Кандидаткиња као разлог наводи да је читалачко тело, како у периоду Мексичке револуције, тако и у постреволуционарно доба, чинило мањинско образовано становништво које је насељавало градове. Самим

тим читалачка публика није била заинтересована за читање штива које се доводило у везу са револуционаром чија настојања им нису била блиска.

Анализом слике Емилијана Сапате у романима Лопеса и Фуентеса, Уркиса и Рохаса Гонсалеса кандидаткиња исправно закључује да су они изградили слику о праведном револуционару на исти начин на који су Лопес Итуарте и Мелгарехо изградили слику о злочинцу: путем успостављања бинарних опозиција. На основу поређења кандидаткиња указује да у овој групи романа долази до инверзије опозиција, услед чега се на страни злочинаца налазе представници порфиристичког режима или „оних одозго”: земљопоседници, свештеници и федералне трупе, док се на страни праведника налазе сапатистички одреди. Емилијано Сапата, како се истиче, преузима улогу заштитника, легитимног револуционарног генерала, симболичног месије који избавља свој народ из невоља. Представљањем нехуманих услова у којима су беземљашки живели, тортуре коју су трпели радећи на хацијендама, писци су настојали да створе слику о невином и неисквареном народу који је био принуђен да се дигне на оружје, закључује кандидаткиња. На овај начин долази до оправдања Мексичке револуције као окршаја који је букнуо како би се народ изборио за права која по природи припадају сваком људском бићу. Тумачећи стање подређености у ком су таворили беземљашки, кандидаткиња указује да је овај слој друштва приказан у трпном стању, те да их одликује фаталистички однос према животу, прихватање судбине и ћутање. Овакав приказ био је неопходан, сматра кандидаткиња, како би дошло до уздизања јуначке фигуре Емилијана Сапате као индивидуалца који покреће народ на акцију и омогућава му да преузме контролу над својом судбином. Од пасивних посматрача, захваљујући револуционарној активности Емилијана Сапате, сељаци постају активни учесници у креирању сопственог животног пута.

Кандидаткиња указује на велику промену у књижевној представи Сапате до које је дошло између 1913. и 1944. године. Као одлучујући разлог за то она наводи да је Емилијано Сапата приказан као онај ко поседује знање, уобличава циљеве борбе и формулише револуционарни програм, те преузима на себе улогу својеврсног проповедника, а управо због тога колектив у њему види једину фигуру која може да их оствери у погледу на разлоге и смисао борбе. Кандидаткиња закључује да је потиснут варварски имиџ Сапате. Представљањем Сапате на овакав начин долази до превазилажења слике о Мексичкој револуцији као о устанку који су покренуле безумне масе, да би се створила слика о организованом покрету који је био заснован на јасним идејама и идеалима.

Кандидаткиња доноси важне увиде тумачећи да у романима *Земља, Црна Ангустујас* и *Стара чета* лик Емилијана Сапате персонификује Мексичку револуцију која је приказана у њеном митском обличју: као покрет уједињеног народа који је допринео стварању националног идентитета. Услед тога, у њима се гради слика о јужњачком револуционару као о идеалном, богомданом јунаку и симболу мексичког идентитета. Кандидаткиња закључује да у жељи да овог револуционара представе као симбол онога што је суштински мексичко, а што је било неопходно истакнути приликом обнове друштвеног поретка након Мексичке револуције, писци усмеравају пажњу на физички изглед Емилијана Сапате. С тим у вези, указује да писци овог револуционара представљају као ћаро фигуру како би истакли његову мужевност, снагу, надмоћ и како би код народа створили жељу за поистовећивањем са истим. Будући да је у постреволуционарном периоду ћаро имиџ био увелико прихваћен као део мексичке културне баштине и националног поноса, кандидаткиња исправно запажа да писци упућују на Сапату као на ћаро Мексиканца с обзиром на то да овакав вид представе омогућава лако препознавање атрибута који га карактеришу (ношња, сомбреро, бркови, коњ).

Још једно значајно и иновативно тумачење односи се на мотив Сапатине смрти у роману *Земља* – страдање јунака ради вишег циља: одбране земље не само у смислу отаџбине, већ и у погледу плодног тла. С тим у вези, кандидаткиња такође закључује да је у романима ове групе револуционарни вођа представљен као изданак самог тла, мексичке богиње земље Коатлике, те успоставља паралеле између њега и астечког бога Кеџалкоатла. Земља, посебно у роману Грегорија Лопеса и Фуентеса, представља врховни принцип који се издиже на ниво божанског и захтева жртву како би уродила плодом. Захваљујући жртви друштво се регенерише, а (мексички) универзум наставља своје постојање. Поред тога, још један вредан закључак је да се позитиван исход Сапатине смрти састоји и у томе што је у смрти постао бесмртан, као и у томе да је његова смрт показатељ нужности јединства мексичког народа. Светлана Стевановић закључује да је оваква представа Сапатине смрти погодовала постреволуционарним режимима који су морали да осигурају мир и јединство мексичког друштва како се њихова владавина не би урушила.

5.3. Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима *Емилијано, Лака ствар, Сапата и Умрети стојећи* – у овом последњем аналитичком поглављу Светлана Стевановић анализира трећу групу романа са темом мексичке револуције и ликом Емилијана Сапате, а то су романи настали између 1977. и 2019. године. На основу истраживања, кандидаткиња у докторској дисертацији долази да закључка да је током овог периода дошло до већег интересовања за лик Емилијана Сапате како због друштвено-политичких околности, тако и због мотива књижевне природе. Као мотиве, на основу дубљег истраживања, она наводи следеће: друштвену и економску кризу које су проузроковале слабљење моћи Институционалне револуционарне партије и свест о неуспеху револуционарних идеала, што доводи до потраге за узроцима који су довели до друштвеног суноврата који се у Мексику како током последњих тридесет година XX века, тако и током XXI столећа, манифестује посредством великог јаза између нижих и виших друштвених слојева. На основу анализе, кандидаткиња закључује да услед покушаја да разјасне сопствену садашњост, писци, у таквом контексту, поново исписују прошлост усмеравајући пажњу ка Емилијану Сапату као револуционарном вођи чије су идеје злоупотребљене у постреволуционарном периоду. Кандидаткиња такође повезује ову тежњу ка поновном писању о Сапату са појавом низа нових књижевних тенденција, као што су нови историјски и нови детективски романи, чија је кључна одлика критичко преиспитивање званичне историје са циљем њене деинституционализације.

Након опсежне анализе кандидаткиња указује да, иако писци романа из ове групе припадају различитим савременим хиспаноамеричким књижевним тенденцијама: новом историјском роману, новом детективском роману, *Crack* генерацији, њихов циљ у погледу на лик Емилијана Сапате је истоветан, а своди се на преиспитивање његовог живота и дела из новог или другачијег контекста у ком су писцима познати плодови Мексичке револуције. Стога су писци, како је кандидаткиња закључила, оживели идеале Емилијана Сапате да би указали како на њихову неоствареност, тако и на потребу њиховог поновног оживљавања. За разлику од писаца који припадају првој и другој групи тумачених романа у дисертацији, писци романа из треће групе не усмеравају своју пажњу на саму Мексичку револуцију, већ на последице које је овај догађај оставио на његове учеснике, али и на целокупно мексичко друштво.

Кандидаткиња вредно показује да је заокрет са Мексичке револуције на конкретном појединца и његове личне бриге, страхове, сумње видљив и на основу наслова романа у којима се Емилијано Сапата појављује као протагониста. Овај заокрет омогућио је сагледавање Емилијана Сапате као људског бића сазданог од врлина и мана, онога које истовремено може бити и праведник и варварин. Тиме, како закључује, долази

до превазилажења једнозначне слике овог револуционара која је присутна у прве две групе романа.

Светлана Стевановић показује да једна од кључних разлика између романа из прве две групе и романа из треће групе почива у томе што је у првима Емилијано Сапата сагледан из перспективе других: опонената, присталица или самог колектива, док је код ових последњих доминантан поступак индивидуализације историје, те је реч дата самом мексичком револуционару који у првом лицу јединине приповеда о свом животном путу и усуду, услед чега романи у којима је овај револуционар протагониста стичу исповедни карактер. Према кандидаткињи, захваљујући оваквом начину приповедања писци добијају могућност да разоткрију приватну сферу живота Емилијана Сапате промаштавајући шта се могло збивати у његовом животу како пре ступања у Мексичку револуцију, тако и ван самог бојног поља и политичке ангажованости коју је показао током револуционарних збивања. С тим у вези, кандидаткиња је пропратила како писци представљају преображај лика Емилијана Сапате пратећи његов развој од безбрижног детета, преко несташног младића занесењака, до зрелог човека који постаје жртва Мексичке револуције и статуса вође једне од револуционарних фракција. Лик Емилијана Сапате у овим романима представља пример вишезначне и амбивалентне индивидуе која се мења прелазећи из једног животног стадијума у други, што је исправна констатација ауторке дисертације.

Откривањем приватне сфере живота мексичког револуционара, како тумачи кандидаткиња, писци настоје да демитологизују јуначку слику која је о њему створена непосредно након његове смрти, а потом и преношена кроз романима из друге групе, те да испишу алтернативну верзију његовог живота, што она исправно повезује са циљевима нових историјских романа. У дисертацији је указала да је процес демитологизације јуначке слике Емилијана Сапате заснован на претходној демитологизацији исте, под чиме подразумева да су писци морали да начине осврт на утемељену слику јужњачког револуционара, да би је потом довели у питање. Стога кандидаткиња указује на значај који на плану романа треће групе имају технике интертекстуалности и интердискурзивности, при чему истиче да се писци, приликом реконструкције познате слике Емилијана Сапате, служе информацијама из биографија, уџбеника из историје, новинских листова, корида, као и романа о мексичкој револуцији. Поред тога, запажа да до процеса демитологизације долази тако што писци приказују Емилијана Сапату као човека који се преиспитује о смислу сопственог постојања, као и о различитим улогама које су му наметнуте након приступања Мексичкој револуцији и које су биле предмет романескне обраде у прве две групе романа. Путем преиспитивања лика Емилијана Сапате како о статуса варварина, дивљака и злочинца, тако и о статусу избавитеља који је свој народ повео пут слободе, испраћен је процес егзистенцијалне кризе у коју запада овај протагониста. Осцилујући на граници између симбола нечовечности и праведности, лик Емилијана Сапате суочава се са немогућношћу јасног идентитетског одређења, што чини од њега типичног протагонисту романа који припадају савременим хиспаноамеричким књижевним тенденцијама. Имајући у виду да је лик Емилијана Сапате прошао пут од зверског Атиле до националног јунака, те да је његова слика предмет сталног преображаја, овог револуционара кандидаткиња је означила као савршеног *crack* јунака, оног који се рачва у безброј праваца, непостојаног, несигурног, сумњичавог у погледу на сопствени идентитет, фрагментарног и издељеног попут саме Мексичке револуције која, такође, у овим романима представља *crack* или преломни догађај у мексичкој историји.

У последњој групи романа кандидаткиња се поново осврће на тему смрти те анализом показује да лик Емилијана Сапате у делима која настају од седамдесетих година прошлог века не гине чврстих идеала, нити се жртвује за народ и отаџбину.

Романескни Сапата страда због тога што је живот за њега изгубио смисао, као и сама Мексичка револуција. Светлана Стевановић истиче да се његова смрт, која је у романима приказана на антиепски и гротескни начин, може протумачити као својеврсна освета човека јунаку. Стога запажа да Емилијано, као људско биће, свесно одлази у смрт и предаје јој се како би се осветио симболичком конструкту по имену Сапата. Међутим, с обзиром на то да је основни принцип на ком почивају романи који се пишу у складу са савременим хиспаноамеричким књижевним тенденцијама вишезначност, кандидаткиња указује да Сапата смрт може бити сагледана и као кукавички чин човека који није могао да се избори са свешћу о сопственом неуспеху и немоћи коју је осећао током читавог живота. Романескни Сапата радије прихвата смрт него суочавање са презиром који би осетио народ када би увидео да је онај ког су држали за јунака посустао на путу остварења циљева у које је народ полагао све наде. Светлана Стевановић закључује да симболичка смрт вође јужњачке фракције Мексичке револуције означава рађање људског бића које је било потиснуто иза маске непобедивог јунака. Такође, исправно долази до увида да кукавички аспект лика Емилијана Сапате представља врхунац хуманизације ове историјске личности.

У анализи кандидаткиња показује да је лик Сапате сведен на потрошну робу, те да је комерцијализован, те се стога одлучује на пасиван живот у потпуној самоћи, што његов лик из ових дела чини антитезом лику изграђеном у прве две групе романа у којима је он активан, било као уништитељ, било као праведник и ослободилац. Преко овакве слике Емилијана Сапате писци деградирају и демитологизују идеју Мексичке револуције као покрета који је довео до успостављања егалитарног система, што је у складу са тежњом ка дестабилизацији утемељеног друштвеног поретка којој писци који стварају у овом периоду теже. Према овим писцима, живот у постреволуционарном Мексику обележен је статусом кво. Постреволуционарни режими нису допринели искорењивању неправди из доба порфиријата, већ њиховом одржавању, услед чега се код аутора јавља осећај песимизма и разочарања које преносе посредством својих ликова, што су занимљиви и вредни закључци кандидаткиње.

Писци из треће групе демитологизовали су лик Емилијана Сапате који је, између осталог, утемељен на његовој физичкој снази и мужевности. Ови писци доводе у питање мужевност мексичког револуционара преиспитивањем гласина које се тичу његове хомосексуалности. На основу тога, кандидаткиња компаративно приступа свим романима о Емилијану Сапати и указује на разлике међу њима. У прве две групе романа анализираних у дисертацији, романескни Сапата препознатљив је по својој наклоности према женском полу, као и по заводничким способностима. Протагониста своју склоност испољава на насилан начин, тако што отима девојке према којима осећа бестијалну страст. У другој групи романа приватни живот Емилијана Сапате је потиснут зарад истицања његове револуционарне ангажованости, но његова мужевност у овим делима мери се снагом која исијава из његовог корпулентног тела ком се диве анонимни колектив. У трећој групи, превасходно у делима *Сапата*, *Умрети стојећи* и *Албум Амаде Дијас*, лик Емилијана Сапате, тумачи кандидаткиња, окарактерисан је као лик човека који гаји прикривену склоност према особама истог пола, тачније према зету Порфирија Дијаса, Игнасију де ла Тореу. Анализирајући однос између ове двојице мушкараца она долази до закључка да се посредством њега разбија мит о мексичком мачо или ћаро мушкарцу који је нужно хетеросексуалног опредељења. Представљајући га као особу која гаји склоности како према женском, тако и према мушком полу, показује да писци квирују лик мексичког револуционара и тиме се супротстављају стереотипима и предрасудама у погледу на оно што мексичко друштво очекује од мушкараца, а изразито од националних јунака и својеврсних икона какав је Емилијано Сапата. Оваквом анализом представе лика јужњачког каудиља Светлана Стевановић још

једном потврђује да у романима писаним од седамдесетих година прошлог века долази до хуманизације једне славне личности мексичке историје.

У **Закључку**, кандидаткиња даје преглед најбитнијих резултата дисертације тако што концизно и ефикасно сумира и синтетише теоријско истраживање и закључке изведене при анализи корпуса.

Светлана Стевановић је на основу спроведене анализе дошла до закључка да је заинтересованост писаца за лик Сапате условљена друштвено-политичким околностима у којима дела настају, као и разлозима који су књижевне природе. Кандидаткиња је уочила да се интересовање за лик овог мексичког револуционара јавља у преломним периодима мексичке историје и да је подстакнуто друштвено-политичким кризама и покушајима да се за исте пронађе решење или да се дође до њихових узрока.

Кандидаткиња је резимирала резултате дисертације при чему је показала да је хронолошком анализом романа мексичких аутора насталих у периоду између 1913. и 2019. године дошла до закључка да се књижевна слика Емилијана Сапате трансформисала од антијуначке, преко јуначке до слике хуманизованог појединца ког одликује квир идентитет. При томе је истакла да је књижевна слика Емилијана Сапате условљена субјективном перспективом писаца и њиховом идеолошком опредељеношћу. С обзиром на то да је у аналитичком делу показала да је слика овог револуционара била предмет сталног преображаја, кандидаткиња у закључку наводи да Емилијано Сапата на плану романескног дискурса представља непостојаног, несигурног и фрагментарног јунака који је издељен попут саме Мексичке револуције, при чему истиче да се исти може одредити као *сгаск* индивида.

Напоследку, кандидаткиња је дала сажет предлог тема за будућа истраживања, што показује да ће њен рад на овом пољу бити настављен и продубљен.

На основу свега реченог, можемо закључити да кандидаткиња показује упућеност у претходна научна истраживања из исте и блиских области – теорије романа о мексичкој револуцији, новог историјског романа, постструктуралистичког приступа, конструкције идентитета, стереотипа и мита, као и њиховим деконструкцијама, на чије принципе се њена дисертација ослањала и адекватно је приступила њиховој примени у анализи одабраног корпуса романа у којима је препознала постојање (ре)конструкције слике Емилијана Сапате.

II Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Дисертација *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* опсежно и детаљно преиспитује седам романа у којима се Емилијану Сапати додељује истакнута позиција и четири романа у којима је његова улога споредна. На тај начин прати се хронолошки развој лика у свим романима који су до сада објављени.

На основу прегледа досадашњих студија, кандидаткиња показује да су критичка промишљања о романима са темом Мексичке револуције усмерена више ка разматрању начина на који су у тим романима представљене друге револуционарне вође, у првом реду Панчо Виља, или се пак баве феноменом саме Мексичке револуције и пропашћу револуционарних идеала. Досадашње објављене студије о Емилијану Сапати у књижевности усмерене су превасходно ка разматрању лика Емилијана Сапате у другим књижевним жанровима, нарочито драми и кориду, као и другим уметничким формама: новинском дискурсу, муралистичком сликарству, филму, уџбеницима из историје, биографијама, док су ретка истраживања која се баве преиспитивањем романескне

обrade његовог лика. Будући да нема компаративних анализа романа са ликом Сапате, може се рећи да недостају систематске студије које прате развој књижевног лика о Сапати. Докторска дисертација *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* стога је вишеструко значајна јер пружа опсежну анализу развојног пута теме о мексичком револуционару Емилијану Сапати кроз романе писане током једног века, предочавајући сложене идеолошке, књижевне и политичке импликације контекста у којима су романи о овом револуционару настајали.

Значај дисертације за српску научну и академску заједницу састоји се у томе да кандидаткиња анализира корпус који је, до овог тренутка, у Србији скоро у потпуности непознат. Осим тога, осим једног рада кандидаткиње на тему књижевног лика Емилијана Сапате, у нашој средини нема студија на дату тему. До сада су код нас објављиване само студије о роману о мексичкој револуцији (и Маријану Асуели), као и студије о овој теми код мексичког писца Карлоса Фуентеса који је српској читалачкој и научној публици знатно познатији. У нашој средини, осим тога, постоје студије о еволуцији романа на територији Хиспанске Америке и односу романа и историје, што се такође показало да је од суштинске важности за теоријско-методолошки оквир докторске дисертације. Стога, сматрамо да дисертација кандидаткиње представља пионирски подухват у научној анализи конкретног одабраног корпуса хиспаноамеричке књижевности у нашој средини.

Највећи значај дисертације је у томе што она садржи опсежне и, с теоријског становишта, веома иновативне студије о романима о Емилијану Сапати који су новијег датума, а који готово да нису били обрађивани ни у оквиру критичких студија на глобалном нивоу. Кандидаткиња и ове романе позиционира у односу на раније романе о Емилијану Сапати, те их пореди и критички сагледава унутар традиције писања о овом мексичком револуционару.

На основу свега тога увиђамо да се ради о истраживању које је донело важне увиде и представља значајан научни допринос, јер нема досадашњих опсежних студија одабраног корпуса, као и јер примењује иновативни, интердисциплинарни компаративни метод приликом анализе одабраног корпуса романа.

III Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Поступак провере на плагијаризам при Универзитету у Крагујевцу показао је да је докторска дисертација *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* Светлане Стевановић оригинално научно дело, које је настало као резултат самосталног истраживачког рада кандидаткиње.

Према софтверу за процену оригиналности дисертације, индекс сличности је 1% (један проценат). Овај проценат поклапања односи се на наслове студија наведених у библиографији радова које је кандидаткиња користила, а који су исправно цитирани или парафразирани у докторском раду. То показује да је кандидаткиња савесно и одговорно приступила изради дисертације, уз академску свест о коришћењу извора, доследно консултујући и педантно референцирајући сву релевантну литературу која се непосредно или општетеоријски односи на дату проблематику.

IV Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Биографија

Светлана Стевановић рођена је 10. децембра 1991. године у Ивањици, Република Србија. Основну школу и Гимназију завршила је у истом граду. Основне академске студије на студијском програму Шпански језик и хиспанске књижевности Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу завршила је 2014. године са просечном оценом 9,38. Мастер академске студије на матичном факултету завршила је 2016. године са просечном оценом 9,88, одбравивши рад под називом „Идеје о историји Карлоса Фуентеса у делу *Наранџа*” под менторством др Мирјане Секулић. Докторске академске студије из филологије (модул: наука о књижевности) уписала је 2016/2017. године на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу. Фебруара 2016. године изабрана је у звање сарадника у настави на Филолошко-уметничком факултету при Катедри за хиспанистику, да би фебруара 2017. године стекла звање асистента у које је реизабрана 2019. године. Учествовала је у раду научног пројекта Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (2018–2019): *Друштвене кризе и савремена српска књижевност и култура: национални, регионални, европски, глобални оквир* (178018), као и у раду научног пројекта *Брендрави у књижевности, језику и култури* (2018–2019) у организацији Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу. Од 2016. године учествовала је на неколико националних и међународних научних скупова и објавила радове у неколико зборника и часописа.

Библиографија

Кандидаткиња Светлана Стевановић до сада је објавила 18 радова у научним и стручним часописима и у зборницима са међународних и националних научних и стручних скупова, од чега: 8 радова у категорији М14; 1 рад у категорији М24; 1 рад у категорији М34; 2 рада у категорији М45; 2 рада у категорији М51; 3 рада у категорији М52 и један рад у категорији М57.

Научни радови објављени у категорији М10:

1. **Стевановић, Светлана.** „Антисемитизам у делу Пија Барохе”, у: Бошковић, Драган; Николић, Часлав (ур.), *Јевреји* (Зборник радова са XV међународног научног скупа *Српски језик, књижевност, уметност* одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (30–31.10.2020. године), књига II/1, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2021, стр. 177–188. (УДК 821.134.2-31.09 Вароја Р.) (М14)
2. **Стевановић, Светлана.** „Између дивљаштва и немоћи: *Све мачке су дивље*”, у: Бошковић, Драган; Ковачевић, Милош; Бубања, Никола (ур.), *Мачке: Еко(по)етика у језику, књижевности и уметности* (Зборник радова са научног округлог стола одржаног 6.7.2021. године у оквиру XV међународног научног скупа *Српски језик, књижевност, уметност*), Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2021, стр. 179–192. (УДК 821.134.2(72)-2.09 Fuentes С.) (М14)
3. **Стевановић, Светлана.** „Живети смрт: Емилијано Сапата у роману *Сапата*”, у: Бошковић, Драган; Лојаница, Марија (ур.), *Doomsday: Смрт*, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2020, стр. 169–189. (УДК 821.134.2(72)-31.09 Palou Р. А. 94(72)"1910/1920") (М14)
4. **Стевановић, Светлана.** „Огледала у роману *Стари гринго* Карлоса Фуентеса”, у: Бошковић, Драган; Николић, Часлав (ур.), *Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури* (Зборник радова са XIV међународног научног скупа

- Српски језик, књижевност, уметност* одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (25–27.10.2019. године), књига II, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2020, стр. 637–648. (УДК 821.134.2(720)-31.09 Fuentes С.) (M14)
5. Секулић, Мирјана. **Стевановић, Светлана**. „Храна и моћ у роману *Као вода за чоколаду*”, у: Бошковић, Драган; Ковачевић, Милош; Бубања, Никола (ур.), *Брендрави јела и пића: књижевност, језик, уметност, култура* (Зборник радова са научног округлог стола одржаног 27.10.2019. године у оквиру XIV међународног научног скупа *Српски језик, књижевност, уметност*), Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2020, стр. 183–198. (УДК 821.134.2(720)-31.09 L. Esquivel). (M14)
 6. Секулић, Мирјана. **Стевановић, Светлана**. Фигура каменог госта у миту о дон Хуану, у: Бошковић, Драган (ур.), *Гробља: књижевно-културна материјализација смрти*, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2019, стр. 205-217. (УДК 821.134.2-2.09 Molina T. de / ИСБН 978-86-80796-49-9) (M14)
 7. Секулић, Мирјана. **Стевановић, Светлана**. Деца Ернана Кортеса – идентитет Мексика, у: Бошковић, Драган, Николић, Часлав (ур.), *Бебе* (Зборник радова са XIII међународног научног скупа Српски језик, књижевност, уметност одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (26 – 27.10.2018. године), књига II, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2019, стр. 399-411. (УДК 821.134(72).09 Fuentes С.) (M14)
 8. Секулић, Мирјана. **Стевановић, Светлана**. Дон Кихот између књижевности, мита и брэнда, у: Бошковић, Драган, Ковачевић, Милош, Бубања, Никола (ур.), *Брендрави у књижевности, језику и уметности* (Зборник радова са научног округлог стола у оквиру XIII међународног научног скупа *Српски језик, књижевност, уметност*), Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2018, стр. 85-97 (УДК 821.134.2.09 Cervantes Saavedra M. de, 821.134.2.09"1898", 316.663(460):003.65 / ISBN 978-86-80796-29-1). (M14)

Научни радови објављени у категорији M20:

1. **Стевановић, Светлана**. „Постколонијални идентитет у филму *Друго освајање*”, *Наслеђе*, год. XVII, бр. 47, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2020, стр. 257–271. (УДК 791-21(72):325) (M24)

Научни радови објављени у категорији M30:

1. **Стевановић, Светлана**. „Барселона у роману *Ништавило* Кармен Лафорет”, у: Бошковић, Драган; Николић, Часлав (ур.), Књига резимеа радова изложених на XVI међународном научној скупу Српски језик, књижевност, уметност одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (29–30.10.2021)), Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2021, стр. 127 (ISBN 978-86-80796-87-1) M34

Научни радови објављени у категорији M40:

1. **Стевановић, Светлана**. Фуентесово виђење улоге Малинће у мексичкој историји, у: Анђелковић Маја, Секулић Мирјана (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности* (Зборник радова са IX научног скупа младих филолога Србије, одржаног 8.4.2017. године), Година 9/ књига 2, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2018, стр. 327-339. (УДК 821.134.2(72).09 Fuentes С., 94(72)“15“ / ISBN 978-86-80796-16-1). (M45)

2. **Стевановић, Светлана.** Ернан Кортес виђен очима Карлоса Фуентеса, у: Анђелковић Маја (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности* (Зборник радова са VIII научног скупа младих филолога Србије, одржаног 2.4.2016. године), Година 8/ књига 2, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2017, стр. 237-244. (УДК 821.134.2(72)-31.09 Carlos F. / ISBN 978-86-80796-06-2). (M45)

Научни радови објављени у категорији M50:

1. **Стевановић, Светлана.** Маргинализовани ликови и хибридни идентитети у причама „Две обале“ и „Аполон и курве“, *Филолог*, 19, Универзитет у Бањој Луци, Бања Лука, 2019, стр. 438-456. (УДК 821.134.2(72).09-32 / ISSN 1986-5864). (M51)
2. **Стевановић, Светлана.** „Тишина“ (приказ зборника радова са XI међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу (28–29.10.2016), књига II, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, Крагујевац, 2017), *Лунар*, 69, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, 2019, стр. 369–380. (M57)
3. **Стевановић, Светлана.** Personae dramatis у Софокловој драми *Антигона*, *Лунар*, 65, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, 2018, стр. 73-92. (УДК 821.14'02-21.09 Софокле / ISSN 1450-8338). (M52)
4. **Стевановић, Светлана.** Пропаст револуционарних идеала у роману *Смрт Артемија Круза* Карлоса Фуентеса, *Лунар*, 67, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, 2018, стр. 53-70. (УДК 821.134.2(72).09-31 Фуентес К. / ISSN 1450-8338). (M52)
5. **Стевановић, Светлана.** Циклична концепција историје у делу *Наранџа* Карлоса Фуентеса, *Наслеђе*, год. XIV, бр. 38, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 2017, стр. 301-313. (УДК 821.134.2(72)-31.09 Fuentes C. / ISSN 1820-1768). (M51)
6. **Стевановић, Светлана.** Историја у роману *Наранџа* Карлоса Фуентеса, *Лунар*, 59, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац, 2016, стр. 245-254. (УДК 821.134.2(72)-31.09 Фуентес К. / ISSN 1450-8338). (M52)

Такође, Светлана Стевановић учествовала је на националним и међународним научним скуповима – укупно 11:

1. VIII научни скуп младих филолога Србије (*Савремена проучавања језика и књижевности*), ФИЛУМ, Крагујевац, 2. април 2016. године
Представљен рад: „Ернан Кортес виђен очима Карлоса Фуентеса”
2. IX научни скуп младих филолога Србије (*Савремена проучавања језика и књижевности*), ФИЛУМ, Крагујевац, 8. април 2017. године
Представљен рад: „Фуентесово виђење улоге Малинђе у мексичкој историји”
3. Прва међународна конференција Центра за интерамеричке студије *Américas transnacionales: hogar(es), fronteras y transgresiones*, Универзитет у Сегедину, 16–18. новембар 2017. године, Сегедин (Мађарска).
Представљен рад: “El concepto de frontera en Las dos orillas y Las dos Américas”
4. X научни скуп младих филолога Србије (*Савремена проучавања језика и књижевности*), ФИЛУМ, Крагујевац, 31. март 2018. године
Представљен рад: „Маргинализовани и хибридни идентитети у причама Две обале и Аполон и курве”
5. Друга национална конференција: *Хиспанистика у Србији и изазови савременог доба*, Филолошки факултет, Београд, 21–22. септембар 2018. године

Представљен рад: “La identidad poscolonial en la película La Otra Conquista de Salvador Carrasco”

6. Мирјана Секулић, Светлана Стевановић, XIII међународни научни скуп *Српски језик, књижевност, уметност*, ФИЛУМ, Крагујевац, 26–27. октобар 2018. године

Представљен рад: „Деца Ернана Кортеса – идентитет Мексика”

7. Мирјана Секулић, Светлана Стевановић, *Брендови у књижевности, језику и уметности* (Округли сто), Српски језик, књижевност, уметност, ФИЛУМ, Крагујевац, 03. новембар 2018. године

Представљен рад: „Дон Кихот између књижевности, мита и брэнда”

8. XIV међународни научни скуп *Српски језик, књижевност, уметност*, ФИЛУМ, Крагујевац, 25–26. октобар 2019. године

Представљен рад: „Огледала у роману *Стари гринго* Карлоса Фуентеса”

9. Мирјана Секулић, Светлана Стевановић, *Брендови у књижевности, језику и уметности* (Округли сто), *Српски језик, књижевност, уметност*, ФИЛУМ, Крагујевац, 27. октобар 2019. Године

Представљен рад: „Храна и моћ у роману *Као вода за чоколаду*”

10. Светлана Стевановић, *Revueltas* (Округли сто), III encuentro de jóvenes hispanistas, Универзитет Eötvös Loránd (ELTE), Будимпешта, 3–5. март 2021. године (онлајн конференција).

Представљен рад: “La imagen de Emiliano Zapata en tres novelas de la Revolución Mexicana”

11. Светлана Стевановић, *Српски језик, књижевност, уметност*, ФИЛУМ, Крагујевац, 29–30. октобар 2021. године.

Представљен рад: „Барселона у роману *Ништавило* Кармен Лафорет”

Сви публиковани радови припадају области *Хиспанске књижевности и култура*. Један рад је у непосредној вези са примарним корпусом докторске дисертације, док је више радова у посредној вези са темом дисертације или теоријским оквиром коришћеним и у дисертацији. Међу објављеним радовима 4 рада су коауторска, док је 15 радова кандидаткиња самостално објавила. У истраживању се испољава њена моћ критичког и аналитичког запажања, при чему се нарочито истиче доследно владање критичко-теоријским апаратом, што је видљиво и у самој дисертацији.

У Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* Светлане Стевановић, у потпуности је испунила циљеве и доказала хипотезе формулисане у пријави теме. Тиме се истовремено потврђује да је пријављена тема била подобна за израду докторске дисертације. Светлана Стевановић се придржавала методологије и теоријског оквира зацртаног у пријави теме, а ишчитавањем дисертације стиче се утисак да је као целина логични и систематски устројена, те се решење кроз организацију текста у теоријском делу дисертације који незнатно одступа од оног датог у радној верзији, поставља и као смисленије и напредније.

Кандидаткиња је истраживањем показала да Емилијану Сапати као револуционару у романескној књижевности припада споредно место, а затим, одговоре на питање његове слабе заступљености у романима пронашла је у конкретним друштвено-политичким околностима у којима настају дела која су предмет њеног

интересовања. Указала је на чврсту везу друштвено-политичког и културног контекста и књижевности која постаје његов одраз и израз. Показала је да су присуство и представа Емилијана Сапате у романима о мексичкој револуцији условљени идеолошком опредељеношћу аутора тих романа.

Нарочито, кандидаткиња је доказала све хипотезе и испунила све циљеве постављене у пријави дисертације који се тичу анализе развоја књижевног лика Емилијана Сапате од првог романа 1913. године до последњег објављеног 2019. године, доказујући својом анализом актуелност ове теме у књижевности и зависност преображаја лика од друштвено-историјске ситуације у Мексику. Исправно је испунила и циљеве у вези са разматрањем питања мексичког идентитета, стереотипа и мита и њиховој блиској вези са књижевношћу. Показала је како се у књижевности гради мит о историјској личности, а затим и како у романима са темом Мексичке револуције долази до реконструкције, деконструкције и поновне конструкције мита о Емилијану Сапати. Такође, као што је назначено у пријави дисертације, методолошка поставка тезе је интердисциплинарна, уз примену савремене постструктуралистичке и постмодернистичке теорије о идеолошкој условљености дискурса, као и различитих теорија о конструкцији личног и националног идентитета, стереотипа и мита, као и о његовој деконструкцији.

VI Научни резултати докторске дисертације

Као што је видљиво из свега горе наведеног, дисертација *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* кандидаткиње Светлане Стевановић даје значајне научне резултате на неколико нивоа.

Најпре, на плану теоријског оквира, дисертацијом се предлаже измена терминолошког одређења романа о мексичкој револуцији, те упућује на значај преосмишљавања датог концепта, при чему формулише одредницу „романи са темом Мексичке револуције”. На плану теорије романа о мексичкој револуцији показује се значајним и кандидаткињино тумачење романа насталих 1913. године због тога што резултира променом периодизације датог циклуса. Дисертација, затим, педантно синтетише теоријске поставке романа о мексичкој револуцији, новог историјског и новог детективског романа, као и Crack генерације, остварујући модел који може бити примењив и на друге корпусе савремене хиспаноамеричке прозе. Осим тога, дисертацијом се успоставља веза између савремених хиспаноамеричких теорија о новом историјском роману и постмодерних теорија о историографској метафикцији и постмодерном историјском роману.

Кандидаткиња је корпусом обухватила како романе настале пре једног века, тако и новије романе настале у последњих неколико деценија година, поредећи их и пратећи митологизацију, хуманизацију и демитологизацију, па и квиновање лика мексичког револуционара Емилијана Сапате доводећи, притом, све наведено у спрегу са конкретним друштвено-историјским контекстима у којима романи настају. Сагледавањем развоја књижевне слике овог мексичког револуционара кроз три етапе, кандидаткиња је показала је да је романескни Сапата приказан као антијунак у периоду који је претходио успостављању митске слике и који је био обележен антисапатистичком пропагандом, да би до промене у књижевном третирању датог лика дошло у постреволуционарном периоду, са променом државном режима, што је показало да до интересовања за књижевну обраду лика значајних историјских личности долази превасходно у контексту снажних друштвених криза које прете да угрозе постојећи друштвени ред, те се дате фигуре користе зарад његовог одржања или рушења.

Успоставивши спрегу између мита, политике, идеологије и књижевности, кандидаткиња је показала да је у Мексику дошло до (зло)употребе политичког мита о Емилијану Сапати као националном јунаку, спаситељу и мачо или ћаро мушкарцу у циљу одржавања доминантне политичке партије на власти. Проматрањем Сапате као митеме Мексичке револуције Светлана Стевановић разјаснила је да је митска слика овог револуционара искоришћена зарад стварања шире слике о идентитету мексичке нације као о несаломивом, борбеном, истрајном народу који страда у борби за идеале. Кандидаткињино истраживање преобликовања митске слике Емилијана Сапате у књижевну показало је да овај револуционар спада у ред „послушних тела” чији процес инструментализације и објективизације подлеже романескном преиспитивању.

Иако се у дисертацији романи тумаче у три засебне целине, кандидаткиња непрекидно повлачи суптилне паралеле између њих и ширим интрепретативним потезима их интегрише у јединствену целину, што омогућава доследно праћење трансформације књижевног лика Емилијана Сапате од антијунака, преко јунака, до недефинисаног, амбивалентног и фрагментарног појединца који је одређен као квир.

Напоследку, посебно релевантан резултат ове дисертације је у томе што интерпретира романе новијег датума, који су, у време пријаве дисертације, а и данас, готово потпуно неистражени, чиме се потврђује актуелност и квалитет грађе којом се ова дисертација бави.

VII Примењивост резултата у теорији и пракси

Како из свега до сада наведеног произилази, примењивост резултата *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* може се посматрати на више нивоа.

Најпре, докторска дисертација показује се применљивом на плану коришћеног теоријског апарата о роману о мексичкој револуцији, новом историјском, новом детективском роману и Crack генерацији, с обзиром на то да пружа дубље увиде у спрегу која постоји међу савременим хиспаноамеричким књижевним тенденцијама, а уједно представља и први опширнији приступ овим тенденцијама у српској академској заједници. Разматрање ових књижевних тенденција уједно омогућава и шире сагледавање мултидисциплинарне везе између хиспаноамеричке књижевности, културе, историје и политике.

Кандидаткиња показује оригиналност у одабиру корпуса и савременом приступу теми дисертације, који укључује постструктуралистички приступ, савремене теорије идентитета, деконструкцију, итд. Такав модел који синтетише разнородне теоријске правце може бити примењив и на анализу других историјских личности, нарочито личности повезаних са Мексичком револуцијом. Поред тога, овај модел омогућава и сагледавање сличности и разлика које постоје између обраде историјских личности у различитим књижевним и некњижевним формама, а такође и нуди разјашњење начина на које се (политички) митови могу (пре)обликовати у књижевности, при чему отвара и могућност поређења са другим (митским) јунацима ван контекста мексичке књижевности. Ово омогућава успостављање мито-историјско-књижевног обрасца који може бити применљив на различите историјске личности, из разноврсних периода и различите националне припадности.

Нарочито је од значаја за будуће студије представа историје и историјских јунака у новом историјском роману и студије идентитета у савременим хиспаноамеричким романима генерације Crack и у новом детективском роману ком, у оквиру српске академске заједнице, до сада, није посвећена пажња.

Другим речима, дисертација ће бити корисна свим садашњим и будућим проучаваоцима и лика Емилијана Сапате у романима, али и књижевности уопште и уметности. Такође, може бити веома корисна и свим проучаваоцима Мексичке револуције у књижевности.

VIII Начини презентовања резултата научној јавности

Докторску дисертацију *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* Светлане Стевановић треба учинити доступном јавности и научној заједници, презентовати је и публиковати у деловима или у целини у форми монографије. До сада је само један фрагмент ове дисертације презентован научној јавности, премда незнатан у односу на њену целину и свеукупне резултате, стога сматрамо да и остатак дисертације треба публиковати пре свега у виду монографије.

Кандидаткиња се и пре рада на дисертацији, као и током овог истраживања, бавила темама сродним теми дисертације, фокусирајући се на нови историјски роман и приказ историјских личности у хиспаноамеричкој књижевности. Кандидаткиња је у дисертацији отворила многа питања истакнута међу резултатима докторске дисертације, које очекујемо да ће даље проширивати и продубљивати у будућим радовима.

IX Закључак и препорука

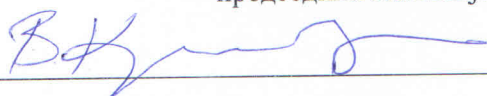
Све досад наведено у Извештају недвосмислено показује да је Светлана Стевановић научно и теоријски квалитетно обрадила тему *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције*, показавши се као посвећен и вредан млади научник. Кандидаткиња је у докторској дисертацији показала упућеност у поље проучавања, најрелевантнију литературу и референтне ауторе, као у владање књижевнонаучном методологијом, а затим и адекватну примену различитих техника анализе и синтезе обрађиване теме и корпуса, и прегледност у систематизацији аргумената, теза и закључака.

На основу свега наведеног, а имајући у виду да је кандидаткиња незаступљену тему у досадашњим истраживањима хиспанских и ближе хиспаноамеричке књижевности на нашим просторима учинила доступном научној заједници, да је дала важан допринос истраживању до сада недовољно и несистематски проучаваној теми и на глобалном нивоу, да је задатак означен овом дисертацијом извршила опсежно и систематично, предлажемо Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати овде изнесу позитивну оцену о докторској дисертацији **Светлане Стевановић** под насловом *Демитологизација слике Емилијана Сапате у романима са темом Мексичке револуције* и да кандидаткињи одобри усмену одбрану пред овом Комисијом.

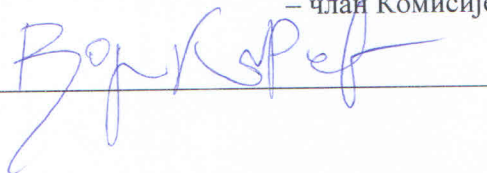
У Крагујевцу, априла 2022. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

др Владимир Карановић, ванредни професор,
ужа научна област: Хиспанистика - шпанска књижевност,
Филолошки факултет Универзитета у Београду
– председник Комисије

др Бојана Ковачевић Петровић, доцент,
ужа научна област: Романистика,
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
– члан Комисије

др Јелица Вељовић, доцент,
ужа научна област: Хиспанске књижевности и култура,
Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу
– члан Комисије

